

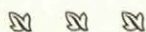
gewone sterns, noch het driftig „starriet” van de groote sterns maar een nog al vriendelijk „krie, krie”, dat op mij echter niet den indruk van lachen maakt. Onze naam lachstern of lachzeewaluw is gewoon de vertaling van het Duitsche Lachseeschwalbe en hoe die naam ontstaan is, dat begrijp ik niet, want de vogel komt in Duitschland al even zelden voor als bij ons. Enkele paren zijn broedend aangetroffen op de Noord-Friesche eilanden. Ook broedt de vogel op Jutland en dat is zijn allernoordelijkste voorpost, want het voornaamste broedgebied ligt langs de Spaansche en de Middellandsche zee. Wij hebben hier aan den Hoek van Holland dus ook met een pionier te doen en we verheugen ons erin, dat hij om zoo te zeggen in Abrahams schoot is terechtgekomen bij de Vereeniging tot Bescherming van Vogels. Die heeft daar succes met haar werk. De kolonie van Groote Sterns is ook nog flink talrijk en heeft zelfs weer een afdeeling uitgezonden naar Voorne, naar de duinen en stranden van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Nu ben ik er zeer benieuwd naar, of we de Lachwaluw ook nog te zien krijgen op onze Waddeneilanden; misschien in het Staatsnatuurmonument Oost-Terschelling. De vogel is gemakkelijk genoeg te herkennen.

Het gaat onzen meeuwen en sterntjes tegenwoordig goed voor den wind. Alleen met de Zwarte Sterns, onze Venkraaien, gaat het minder voordeelig. Ik ken tal van plaatsen, waar hun aantal is afgenomen, of waar ze zelfs geheel zijn verdwenen. Wie weet daar meer van?

JAC. P. THIJSSE

Thans bereikt mij ook nog het bericht, dat de langverwachte Steltkluit broedend is gevonden in de buurt van Roermond. T.

WAARNEMINGEN AAN ROOFVOGELS EN UILEN.

II.

De havik is in ons land vrijwel uitgeroeid, ongetwijfeld omdat men hem schadelijk vond. Nu is het opvallend, dat in de literatuur over het voedsel van Nederlandsche haviken ¹⁾ maar heel spaarzame mededeelingen zijn te vinden. Dus nu we hem zoo goed als uitgeroeid hebben, gaan we ons eens afvragen, waarom we dat

¹⁾ Gegevens uit andere landen mogen we natuurlijk niet zonder meer generaliseerend op ons land betrekken. Het blijkt, dat het voedsel in hooge mate afhankelijk is van wat er in de grootste hoeveelheid aanwezig is.

WAARNEMINGEN AAN ROOFVOGELS EN UILEN 99

eigenlijk deden! Hoewel Uttendörfer over betrekkelijk weinig gegevens beschikt — hij onderzocht „leider nur 68 Bruten“(!) — blijkt uit zijn mededeelingen duidelijk, dat de Duitsche haviken een zeer uiteenlopend menu hebben, een menu, dat door verschillende menschen met gemengde gevoelens zal worden beschouwd. Het is niet onaardig, hier eenige van zijn opgaven mede te deelen. Van 1904 onderzochte prooidieren waren 449 patrijzen, 247 Vlaamsche Gaaien, 216 houtduiven, 211 tamme duiven, 124 hazen, 122 bonte kraaien, 82 spreeuwen, 16 konijnen, 7 kieviten, 4 kauwtjes. De laatste drie soorten vermeld ik ter vergelijking met onzen havik, hoewel ze in

foto Kooymans

Fig. 11. Wat de slechtvalk achterliet onder de paaltjes van de draadafzetting: vischdieven en jonge groote stern. Juli 1930, Hoek van Holland.

Uttendörfer's ranglijst niet op de spreeuwen volgen. Bij patrijs, gaai en bonte kraai staat vermeld: hoofdzakelijk of dikwijls wintervoedsel. Bij dergelijke aantallen staan onze opgaven natuurlijk verre ten achter. Van belang voor ons zijn echter de volgende opgaven over de dieren, die Meiszel op een winterrupfplatz vond en die in Uttendörfer's lijst niet verwerkt zijn. Het eerste jaar, dat die plukplaats onderzocht werd, lagen daar 53 bonte kraaien, 6 roeken en 1 kauwtje, het volgend jaar 35 bonte kraaien, 2 zwarte kraaien, 4 roeken, 2 kauwtjes, 1 torenvalk, 1 holenduif en 1 patrijs. Met een dergelijken kraaieneter hebben wij nu ook te maken. Het vorig jaar, Maart 1930, vonden we van hem 23 bonte kraaien, 6 kieviten en 1 groote boschduif. De kieviten

sloeg hij aan het eind van de maand, toen er in de naburige weiden nogal wat kwamen broeden.

Precies eender ging het dit jaar. De eerste veerenkransen vonden we begin Februari;

foto Tinbergen

Fig. 12. *Ransuil brengt een veldmuis aan zijn jongen. 7 Mei 1931. Scheveningen.*
Opname met Vacu-Blitz, van ca. 2 M. afstand.

dat waren er echter toen al 28, zoodat hij in de eerste helft van Januari gekomen moet zijn. Toen hij begin April verdween, liet hij de sporen achter van 53 bonte kraaien, 9 kauwtjes, 3 konijnen, 3 kieviten, 1 kip, 1 groote boschduif, 1 patrijs en 1 roek of zwarte kraai. Naar alle waarschijnlijkheid moeten hier nog 1 konijn en 1 kip bijgevoegd worden. Ook kieviten sloeg hij waarschijnlijk iets meer, maar dat konden we

niet zoo goed kontroleeren als verleden jaar, doordat we de wei, waar hij soms een kievit plukte, dit jaar niet voldoende konden doorsnuffelen. De mogelijkheid blijft echter open, dat het lager aantal kieviten ook toe te schrijven is aan de late aankomst van de kieviten dit jaar.

De veerenkransen zijn niet moeilijk te herkennen. Haast altijd liggen ze in het denbosch, meestal op kleinere of grootere open plekken, bijv. aan den rand van brandgangen. De meeste plukt hij op den grond, een enkelen keer laag boven den grond op een tak. Ter aanvulling van de foto's van het vorig jaar geven we hier nog enkele nieuwe foto's, die geen nadere toelichting behoeven.

Eens hebben we van den havik kunnen vaststellen, dat hij een niet door hemzelf gedooden vogel geheel opat. 15 Mrt. vind ik in het bosch eenige vergiftigde bonte kraaien. Een er van leg ik zoolang aan den rand van een brandgang, om hem op den terugweg mee te nemen. Als ik terugkom, is hij tot mijn verbazing verdwenen. Nog grooter wordt mijn verbazing, als ik 30 meter verder een geheel versche veerenkrans van een bonte kraai vind, die er een half uur daarvoor nog niet was.

De kraai is pas ten deele geplukt, en duidelijk herken ik aan de eigenaardig verbogen houding van den eenen vleugel mijn kraai. Wie had dat gedaan? Met zekerheid viel hier niets te zeggen, want de karakteristieke wijze van plukken komt pas tot uiting, wanneer de roofvogel er haast klaar mee is. Nu hadden we een week tevoren geconstateerd, dat de havik wel eens terugkwam op een prooi, waarbij hij door ons gestoord was. We besluiten dus over een paar dagen terug te komen. 19 Maart is onze kraai geheel à la havik geplukt: de groote pennen uitgerukt, enkele bij twee tegelijk, er is geen twijfel mogelijk. Hoe vreemd

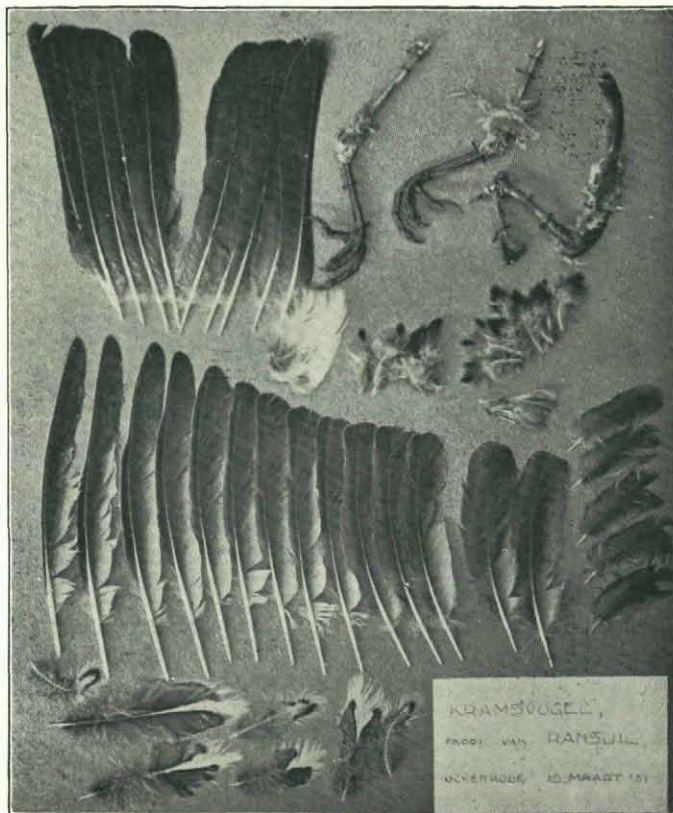

foto Tinbergen

Fig. 13. Kramsvogel, geplukt door ransuil. 23 Maart 1931.

het ook lijkt, dat een havik aas zou eten, toch is gemakkelijk te begrijpen, hoe zooiets door individueele ervaring zou kunnen ontstaan, als we denken aan de op pag. 72 medegedeelde sperwerwaarneming. Ook hier werd door den tweeden sperwer een doode prooi geslagen en al zou aanvankelijk een doode prooi niet als prooi herkend worden, dan zouden dergelijke ervaringen kunnen veroorzaken, dat een dood prooidier langzamerhand wel „beteekenis” krijgt.

Slechtvalk. De wijze van jagen van den slechtvalk is bekend: in de lucht kan hij een enorme snelheid ontwikkelen, waardoor hij een geweldige stoot kan geven op zijn buit, die hij dus in de lucht moet grijpen. Door zijn groote snelheid is hij echter minder goed in staat, om snel te wenden dan de sperwer en de havik.

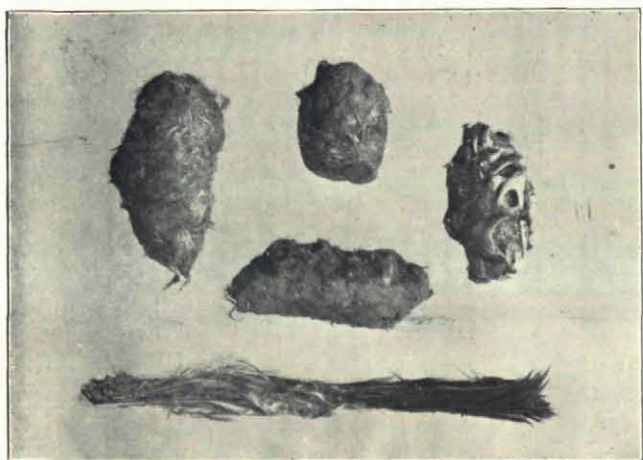

foto Tinbergen

Fig. 14. Braakballen van ransuil. De onderste bestaat geheel uit een staart van een kramsvogel; de geheel rechtsche bevat een snavel van een musch.

De slechtvalken die bij ons in de steden, vooral aan den zee-kant, overwinteren, heeten zich vooral te voeden met de tamme duiven. Inderdaad zit er dikwijls een op den Haag-schen toren, die van daaruit de duiven uit den omtrek be-laagt. In het Boomen- en Bloemenkwartier echter komt elken winter een spreeuwen-slechtvalk. Hij huist op een bepaalden toren in de buurt van de Boschjes van Poot, waar zich de groote spreeuwen-slaapplaats bevindt. Eigenlijk

heeft hij twee torens: de „jaagtoren” van de Sportlaan en de „eettoren” of de „rust-toren” van de Fahrenheitstraat.

Tegen zonsondergang komen de spreeuwen in groote en kleine troepen van alle kanten aanzetten. Bij den Vogeltuyn in de buurt sluiten de troepen zich aaneen en zwenken in machtige wolken boven de huizen en de Boschjes van Poot. Vroeger kwam de valk dan altijd om de troep vliegen en probeerde dan bij de zwenkingen de achter-blijvers te grijpen. Dat viel hem echter niet mee, de spreeuwen balden zich samen als hij in de buurt kwam en knap de slechtvalk, die zich daarin waagde en zijn slag kon slaan.

Later heeft hij deze handelwijze steeds meer opgegeven en nu jaagt hij heel anders. Stil zit hij op het kruis van de kerk te kijken. Elk langsvliegend troepje monstert hij, dikwijls zie je hem aarzelen, als een klein troepje dichtbij komt, hij slaat zijn vleugels uit, maar nee, hij vouwt ze weer op en blijft wachten. Hoe kleiner het troepje is en hoe

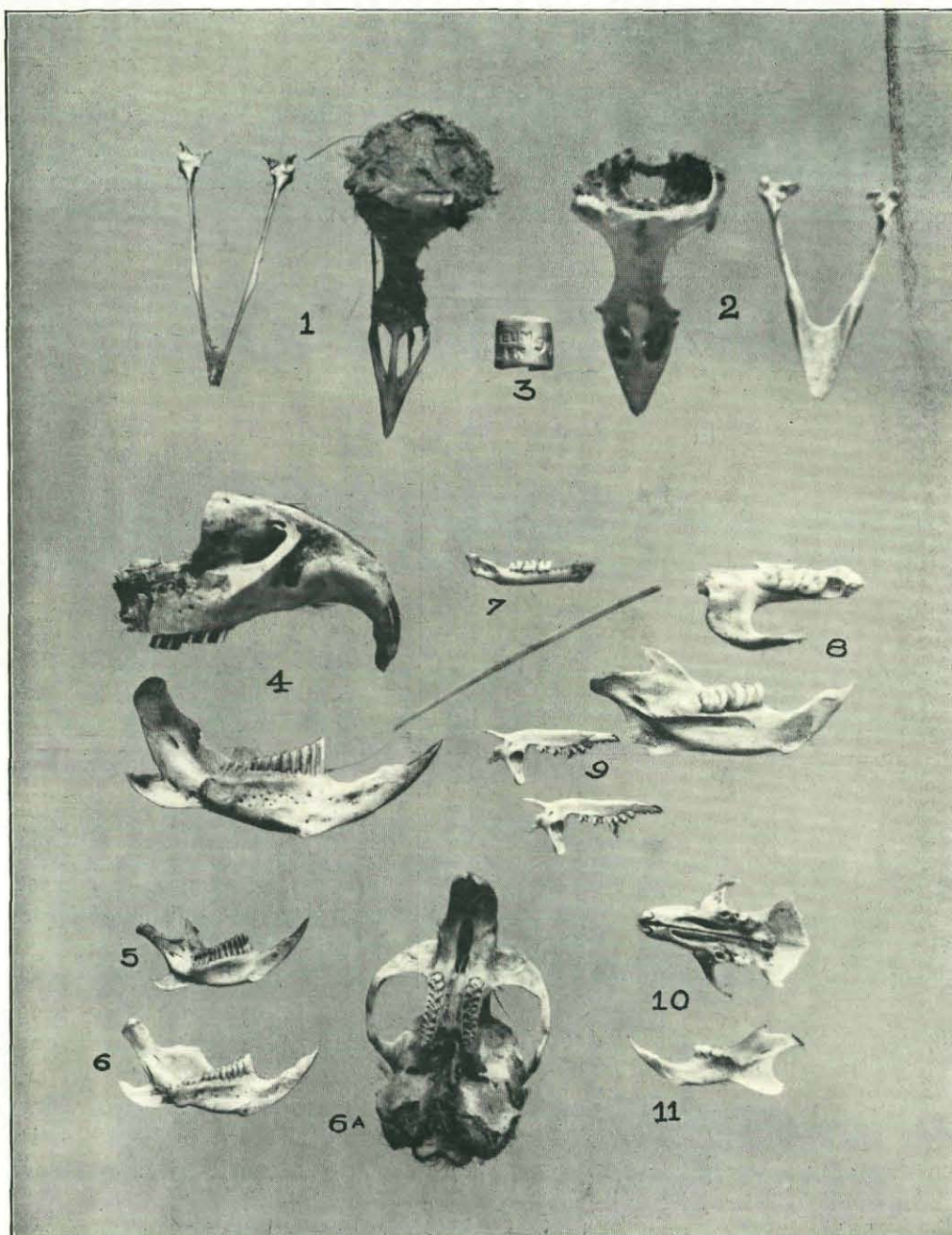

foto Tinbergen

Fig. 15. Wat er in ransuilbraakballen te vinden is.

1. Een priemsnavel (roodborst). 2. Kegelsnavel. 3. Ring van het Leidsch Museum. 4. Schedel en onderkaak van waterat. 5. Kaak van rosse veldmuis (*Evotomys glareolus*). 6 en 6a. Kaak en schedel van gewone veldmuis (*Microtus arvalis*). 7. Kaak van vleermuis. 8. Kaak en stuk bovenkaak van rat (*Epimys spec.*). 9. Kaak van spitsmuis (*Sorex araneus*). 10. Schedel van huismuis (*Mus musculus*). 11. Kaak van boschmuis (*Apodemus sylvaticus*).

dichter het langs vliegt, hoe gereeder hij toestoot. Hij schiet dan naar beneden en voordat de spreeuwen dekking tusschen de huizen hebben kunnen zoeken, is hij bij ze en met een harde klap botst hij tegen de eene die hij op 't oog had aan. Met de spreek in de klauwen suist hij door, stijgt wat, hangt een paar maal stil om zijn prooi te dooden en vliegt dan schuin omhoog naar zijn eettoren. Lang niet altijd echter stoot hij raak en dan krijgen we gelegenheid zijn enorme snelheid te bewon-

deren, als hij over de Sportlaan „doorschiet”. Engelman¹⁾ vermeldt een zeer degelijke waarneming waarbij de snelheid van een stootenden slechtvalk gemeten kon worden en die daarbij op 240 km per uur gesteld werd.

Naar wat ik er van gezien heb, lijkt me dit niet overdreven. Het lijkt ongelooflijk, dat de veeren dit uithouden, maar de slagpennen van een slechtvalk zijn wel heel hard. Het spreekt vanzelf, dat deze prestatie maar kort volgehouden kan worden. Na een stoot is de valk dan ook merkbaar moe; toch gebeurt het wel dat hij dadelijk opnieuw weer stoot, ja eens zag ik een slechtvalk binnen de minuut zesmaal mis stooten op een roek, toen zwenkte hij af, nam een vaartje en greep in het voorbijgaan een vink.

Op foto 10 hebben we weergegeven welke vraatresten we onder den eettoren vonden. Het zijn de koppen en vleugels van spreeuwen en de koppen van een merel en

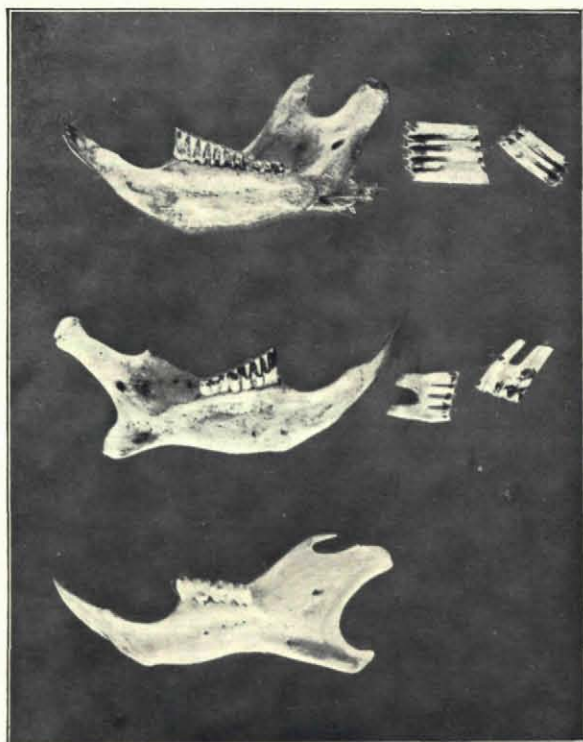

foto Tinbergen

Fig. 16. Muizenkaken uit ransuilballen; van boven naar beneden: Veldmuis (*Microtus arvalis*). Rosse veldmuis (*Eutamias glareolus*). Boschmuis (*Apodemus sylvaticus*).

een zanglijster. Meestal laat hij het borstbeen met de vleugels als één stuk over, dikwijls blijft ook het hart er in zitten, alsof het zorgvuldig uitgespaard is.

1) Dr. Fritz Engelman: Die Raubvögel Europas. 1928 Neudamm.

Den Haag.
Bentinkstraat 146.

L. TINBERGEN
N. TINBERGEN

(Wordt vervolgd)